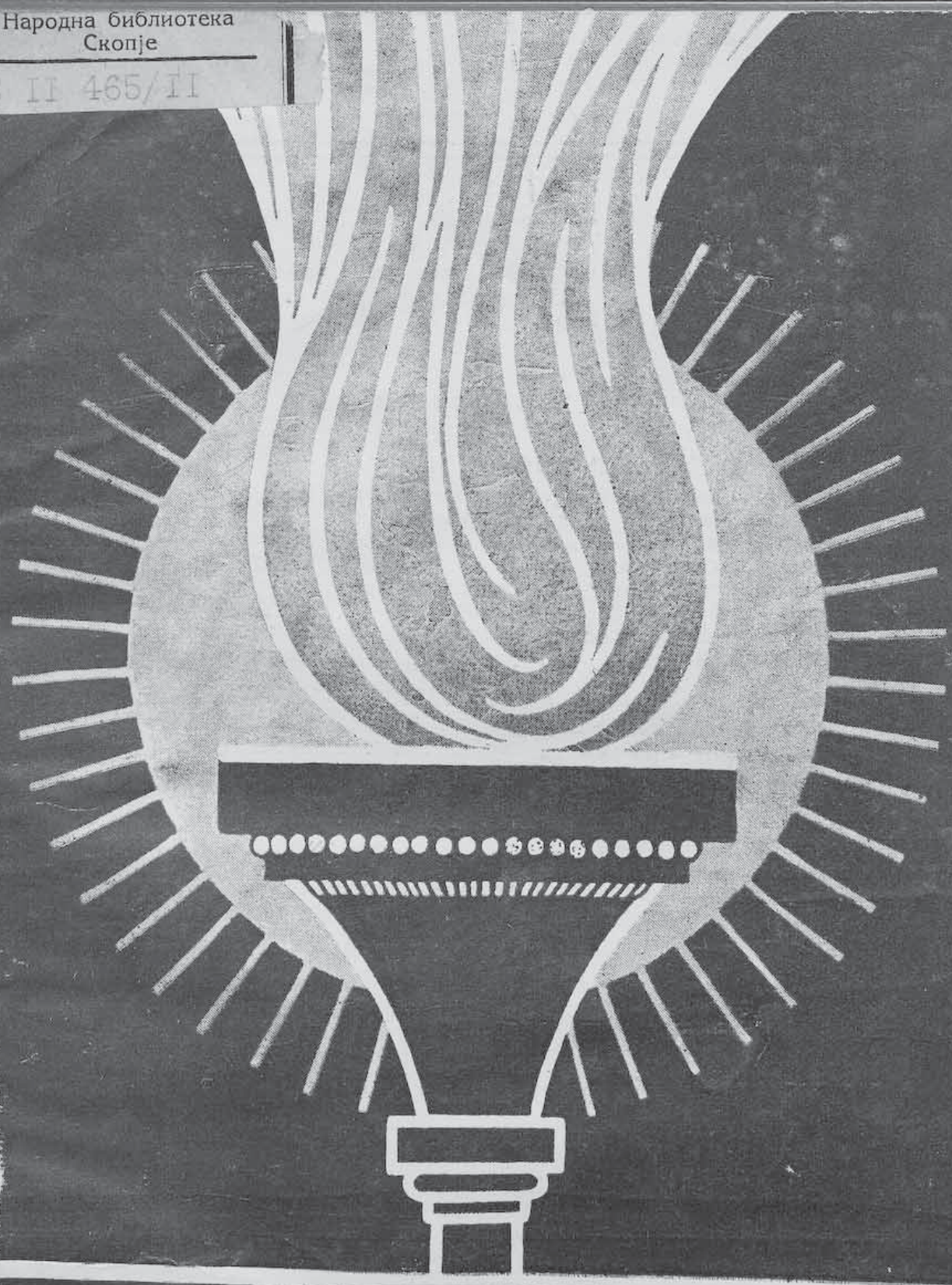

Народна библиотека
Скопје

ЧС II 465/II

ина II
j 1-2

15-11-1938
Скопје

САДРЖАЈ:

1. Из уредништва
2. Уговор о ортаклуку ва издавање часописа „Луч“

РАСПРАВЕ И ЧЛАНЦИ

5. Привредно подизање Јужних Крајева	Инж. Ат. Л. Атанасијевић
12. Један поглед на културни развој нашега Југа	Павле Ј. Поповић, проф.
22. Један поглед на привреду Новардарја	Др. Т. Мирковић
29. Богомилство као први аграрни покрет у Европи	Д. Убавски
36. Аграрни статус спахијлва	Др. Борисав Арсић
42. Бранислав Нушић	Борђе Ј. Киселиновић

КЊИЖЕВНОСТ

45. Печалбарево писмо мајци	Рад. К. Петковић
46. Под сумором даљине	Драг. Мурганић
46. Маре, момиче убаво	Рад. К. Петковић
47. Печалбарска елегија	Цеко Стефановић
47. На моето либе	Цеко Стефановић
47. Вевден вера фетује	Цеко Стефановић
48. Невестин копнеж	Цеко Стефановић
48. Народне лирске песме из околине Битоља	
49. Печалбари, драма III чин	А. Ђ. Пановић

КУЛТУРНА ХРОНИКА

54. Браћа Миладиновци	М. П.
55. Народно позориште: На санти леда, комедија од Виљема Вернера	А.
56. Изложба Николе Мартиноског у Скопљу	Н. Аџем

ПРИВРЕДНА ХРОНИКА

58. Једна рентабилна биљка	С. Китичевић
60. Развитак и значај задругарства у срезу струмичком	Борис Палановић

СОЦИЈАЛНА ХРОНИКА

62. Наше народно сиромаштво	А. А.

ПРЕГЛЕД

63. Књиге и часописи — XX век, часопис за књижевност, науку, уметност и друштво — Уређује др. Ранко Младеновић — Београд	Б. А.

цијалистичким позама; за своје личне успехе она не преже и пред одвратним злочинима, а своја убеђења баца испод ногу и за један бриљантски прстен — оличена у Др. Павли и инж. Зденку. И на послетку генерација која тек настаје, површна, сва предана спољним афектима и до крајности американизирана, оличена у Ханчи и Јирку.

Стари средњошколски професор Јунк никако не може да схвати своју децу иако са много демократије покушава да бар разуме своја два старија детета, факултетски образована. Резигнирано наглашава »да можда имају право« када се одричу и вере, али се свом својом природом буну када његова старија ћерка докторка Павла пледира за слободни побачај или инжињер Зденек у очајању за запослење хоће да се на анархистички начин свети друштву. У томе је баш и највећа тежина комада -- у погледима генерација, у мери, у ономе што је дозвољено и што није. Погледи старог професора добивају још веће социјално и друштвено значење када његова деца, по цени својих идеала и по цени свог поштења, добивају запослење и обезбеђени живот и тиме мисле да су постали срећни. Он, стари, професор, једино се не радује таквом успеху и у очајању узвикује »Шта смо ми очеви толико згрешили да наша деца буду тако несрећна«, да свој живот изграђују на санти леда која се може свакога часа распренути у паранпарчад. И збиља, питамо се и ми, шта су наши очеви толико згрешили да њихова деца буду толико несрећна у данашњем друштву, или су за све то можда баш она сама крива.

Сам комад претставља једну хармоничну целину и добро схваћену бинску технику. Извођење комада у свим улогама било је врло успешно. Нарочито ваља нагласити да су своје улоге мајсторски одиграли г. Величковић и Фуријан, госпођа Величковић и г-ца Петрић. А.

Изложба Николе Мартиноског у Скопљу. — До сада се много говорило о јужносрбијанским пејзажима, пуним сунца и неке нарочите привлачности. Много се писало о сликарима који су се инспирисали том »божанственом природом«, али је мало било оних, који су покушавали да у тој природи, у тим полуразрушеним и гредом подупртим кућама виде Човека. Сликари, који су долазили на Југ, видели су сунце, искривљене куће са потпуно нагнутим крововима, у којима је немогуће становање; видели су игру сенке и светлости, одблесак стакла, шаренило прљавих гаћа и трулог веша, што висе на конопцу пред кућама и двориштима пуни ђубрега и отпадака. Њих је привлачила боја, шаренило и светлост Југа. Они су долазили као фотографи, без разумевања за тај Југ, за живот тог малог човека-печалбара, који станује у тим малим и иструлелим кућерцима. Они су посматрали пејзаж Југа као позоришни декор, њих се нису много тицали људи који станују у тим кућама, са свакодневним страхом да греда са ћошка не попусти и да их у једном моменту све затрпа.

Лук је заударео на тој врућини, а утроба човека је личила на буре за скупљање отпадака. Наши сликари су затварали нос, да не би осетили тај непријатни мирис.

Из те гомиле трулих дасака, камена и ћерпича, из те полудивље и барбарске средине, где се још девојке продавају за старе наполеоне и турске лире или трампе за свакојаку домаћу живину, јавља се један човек, сликар, који ће на крају на сву ту нездраву околину погледати отвореним очима иако још са мало бојазности и сентименталности.

*

Никола Мартиноски је рођен у малој македонској паланци — Крушеву, које је из године у годину било главни лиферант за лиферовање печалбара за све велике европске вароши. Немајући земље, велики део их је ишло у Румунију, у Букурешт, да својим рукама и раменима зараде нешто пара и обезбеде своје код куће.

Мартиноски, рођен у породици обогатених печалбара и малограђана, добија још од ране младости, — за нашу средину тада чудновато — љубав и привлачност за ликовно изражавање.

Дечак, који око себе од слика види једино ликове светаца на иконама и фрескама јужносрбијанских цркава и манастира, разуме се, добија вољу да их копира и прецртава. У жељи за тим копирањем и под извесним повољним околностима долази у Скопље и постаје учеником нашег и тада јединог зографа и сликара Димитрија Андоновића. Ту са својим учитељем копира иконе, стилизује ликове светаца по једном шаблону, преносећи их на малтер или даску.

Али, љубав за учењем га тера даље. Одлази у Букурешт и уписује се у Сликарску школу. За четири године, од 1920 до 1924, завршава уметничку школу, стекавши солидно занатско знање. После школе прелази на Академију, где сем сликања портрета, проучава још и сценско сликарство. Заправо ту, код њега наступа тај преокрет: од обичног и осредњег ученика у уметничкој школи, сада, на Академији постаје један од најбољих и за три године излази из ње са одликом као први у својој класи.

Године 1927, после седмогодишњег интензивног рада, напушта Букурешт и одлази у Париз. У Паризу неко време ради у атељеу, — и дадас још најпознатијег портретисте — Кислинга.

Далеко би нас одвело, када би покушали изнети цео ток његовог формирања у Паризу и све утицаје, под које је, сасвим разумљиво, морао потпадати. За нас је најинтересантније његова појава и рад у нашој средини.

Ликовно је васпитан у једној префињеној француској средини, у времену, када је модерно француско сликарство било на врхунцу своје победе. Своје уметничко васпитање и занат стекао је код најбољих мајстора, али је у својој души и даље остао јужносрбијанац, који има пуно саосећања за брата — печалбара и напуштену децу — скитнице са улице.

У својим сликама и цртежима износи на видело безброј малих људи са улице, са свакодневним бригама за хлеб и свој опстанак, поред којих ми дневно толико пролазимо не опажајући их.

Код њега нема једрих девојачких лица са црвеним образима и напућеним црвеним уснама. Лица људи, на његовим сликама су наборана

а усне задебљале и испуцане од летње жеге. Лица његових »мајки« су паћенички издужена, очи раширене. То није нежна мајка, домаћица, жена њеног мужа, већ жена, која својим радом и то врло тешким, зарађује насушни хлеб. Њене су руке кошчате, а прсти као штапови са чворугама извирују са сувог тела. Груде су испале, кључњаче спреда сгрче, а врат се некако неприродно издужио.

Оно што Мартиноског нарочито уздиже и ставља у ред наших најбољих мајстора, јесу његови цртежи. Док је у сликама разнолик, несталожен, а негде и сладуњав (глава циганчице!), дотле је у цртежима сталожен и јако стабилан. Он не прави велике скокове, не лута, већ систематски и постепено изграђује своју зграду и то на једним jakim и сигурним темељима.

Тврдоглав до конзерватизма, он је у својим цртежима дошао до једног, потпуно личног и њему својственог изражаја. Француску префињеност с једне стране и јужносрбијанску грубост с друге, он је у себи довео до једног компромиса, чији су плод његови данашњи цртежи. Док је у својим сликама реалан и тежи да ствари онакве какве су (тежња за материјом), дотле се у цртежима често пута заноси за линијом, забрављајући материју и реалност. Огуда су вратови његових »циганчица« тако издужени, главе неприродно савијене а очи крупне и косе.

Мартиноски је одличан цртач (оно што нашим млађим сликарима највише недостаје) и та његова цртачка способност, не само у његовим графикама, већ и у сликама долази до пуног изражаја. Сlike су му солидно конструисане, а цртеж неки пут толико истакнут да смањује ефекат и квалитет боја. Сваки детаљ на слици је потпуно савесно и једнако добро обрађен. Форме су негде снажно и скулпторски истакнуте.

Има портрета са једнобојном позадином и јако истакнутим контурама. Релефно и тврдо моделирани, они, својом једноставношћу и мирним религиозним очима, делују некако нарочито, потсећајући на ране ренесансне мајсторе (Дучо, Ђого и др.).

Ова његова изложба, приређена у основној школи »Цар Душан« у Скопљу од 20. II до 2. III, за нашег најбољег македонског сликара Николе Мартиноског је нови корак напред, ка нашем истинском и реалистичком македонском сликарству.

Н. Аџем

ПРИВРЕДНА ХРОНИКА

Једна рентабилна биљка

Дуван и афион су две индустријске биљке од дугог времена познате у нашим крајевима на Југу. Оне су раније, благодаречи слободној продаји, биле врло рентабилне и за сељака произвођача, а тако исто и за кушца. Наш афион и дуван били су и цењени и тражени, а као такви добро плаћени. Крајеви, који су се занимали са културом ових биљака стојали су економски врло добро, што нажалост данас није случај. Зашто